

Zarząd Województwa Lubuskiego

**Założenia polityki młodzieżowej
województwa lubuskiego**

Lipiec 2016

Spis treści

Wstęp	3
Młodzież w województwie lubuskim	5
Główne założenia i kierunki polityki młodzieżowej województwa lubuskiego	9
Edukacja, nauka, innowacyjność	10
Rynek pracy, przedsiębiorczość i edukacja zawodowa	15
Zdrowie	19
Polityka społeczna - włączenie społeczne	22
Spółeczeństwo obywatelskie	27
Sport	30
Kultura	32
Turystyka	36
Ochrona środowiska	38
Programy i fundusze UE	40

Wstęp

Współczesne pokolenie młodzieży jest najlepiej wykształconym, najbardziej technicznie zaawansowanym i najbardziej mobilnym z dotychczasowych pokoleń.

Polityka młodzieżowa realizowana przez samorządy nie może działać w izolacji. Współpraca i komplementarność z takimi dziedzinami polityki, jak zatrudnienie, kształcenie, szkolenie, zdrowie, kultura, media cyfrowe, zrównoważony rozwój, sprawy obywatelskie i sport, ma kluczowe znaczenie.

Do osiągnięcia ogólnych celów związanych z młodzieżą przyczyniają się następujące czynniki: stwarzanie większych, a przy tym równych szans wszystkim młodym ludziom w dziedzinie edukacji i na rynku pracy, wzmacnianie dostępności oferty kulturalnej, sportowej, usług zdrowotnych oraz promowanie aktywności obywatelskiej, włączenia społecznego i solidarności wszystkich młodych ludzi.

Polityka młodzieżowa realizowana jest poprzez systematyczną współpracę w wielu dziedzinach na szczeblu UE, państw członkowskich i regionów. Unia Europejska i państwa członkowskie politykę młodzieżową wdrażają na podstawie art. 6 i 165 TFUE oraz rezolucji w sprawie odnowionych ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży na lata 2010-2018¹.

Na forum Unii Europejskiej stwierdzono, że w ramach europejskiej współpracy na rzecz młodzieży powinniśmy stawiać sobie za cel szeroko pojętą poprawę szans różnych grup młodzieży, zwłaszcza tych, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Powinno to w rezultacie pomóc im w znalezieniu dobrych miejsc pracy i w zaangażowaniu w życie społeczne.²

Podstawowym dokumentem realizacji zadań dla młodzieży w województwie lubuskim jest Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, natomiast w poszczególnych obszarach tematycznych zastosowanie mają regionalne strategie i programy sektorowe.

Województwo Lubuskie swoje działania na rzecz młodzieży podejmuje w takich obszarach, jak: edukacja, rynek pracy i przedsiębiorczość, profilaktyka zdrowotna, sport, kultura, uczestnictwo w życiu społecznym i politycznym, włączenie społeczne (przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu biedą, bezrobociem, niepełnosprawnością, narkomanią i alkoholizmem), ochrona środowiska i turystyka.

W przedstawionym opracowaniu dokonano analizy dokumentów strategicznych wraz ze szczegółowym określeniem celów, działań i kierunków interwencji skierowanych do dzieci i młodzieży województwa lubuskiego oraz charakterystyki najważniejszych przedsięwzięć realizowanych w województwie lubuskim w latach 2014-2015. Przedsięwzięcia te wdrażane były przez samorząd wojewódzki (w tym Sejmik Województwa Lubuskiego, Zarząd

¹ Rezolucja Rady z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie odnowionych ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży (2010–2018) Dz.U. C 311 z 19.12.2009.

² Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 15 września 2015 r. – „Projekt wspólnego sprawozdania Rady i Komisji na rok 2015 w sprawie realizacji odnowionych ram europejskiej współpracy w dziedzinie młodzieży (2010-2018)”, COM (2015) 429 final.

Województwa Lubuskiego, departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego) oraz jednostki jemu podległe.

Dokument ma funkcję koordynującą cele i kierunki działań wskazane w innych dokumentach strategicznych, których grupą docelową jest młodzież.

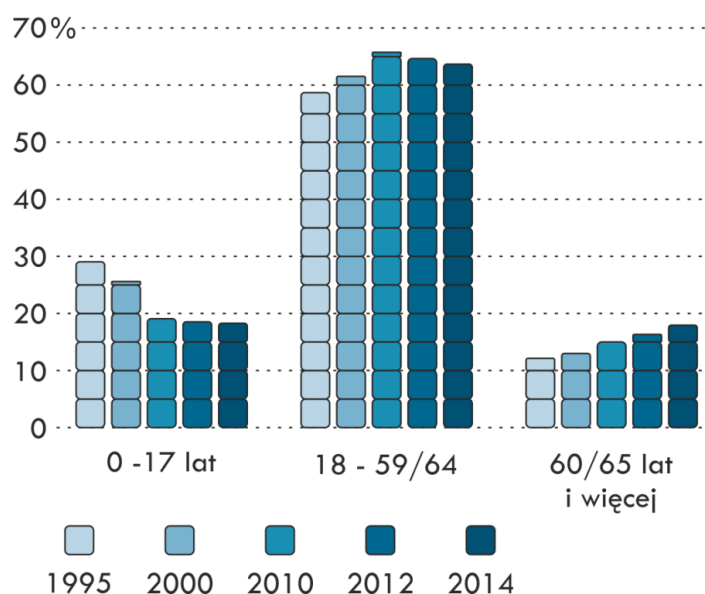
Młodzież zazwyczaj jest określana jako stan między dzieciństwem a dojrzałością, ale jako grupa społeczna nie ma wyraźnie zdefiniowanych granic wiekowych. W materiale przyjęto jako górną granicę wiekową osiągnięcie 30 lat.

Młodzież w województwie lubuskim

W Polsce widoczne są już wyraźne symptomy niżu demograficznego. Odnotowywany jest nie tylko spadek przewagi ludzi młodych w społeczeństwie i spadek urodzeń, lecz również pogłębiające się ujemne saldo wchodzących oraz wychodzących z rynku pracy. Prognozy demograficzne zakładają, że poważne problemy zaczną się pojawiać od 2015 roku. Konsekwencje nierównowagi procesów demograficznych, w które uwikłani są młodzi, objawiają się w różny sposób w różnych sektorach.

W porównaniu z innymi regionami ludność województwa lubuskiego jest jeszcze demograficznie stosunkowo młoda, pomimo zwiększającego się corocznie wieku środkowego (mediany)³. Rezultatem przemian w procesach demograficznych, przede wszystkim głębokiej depresji urodzeniowej z lat 90-tych XX wieku oraz z początku tego stulecia, jest gwałtowne zmniejszenie się liczby dzieci i młodzieży oraz wzrost liczby osób starszych. Zgodnie z danymi przedstawionymi na rys.1 w końcu 2014 roku udział osób w wieku poniżej 18 lat w ludności województwa wyniósł 18,3% (w 2000 r.: 25,5%).

Rys.1 Ludność w województwie lubuskim wg wieku w latach 1995-2015

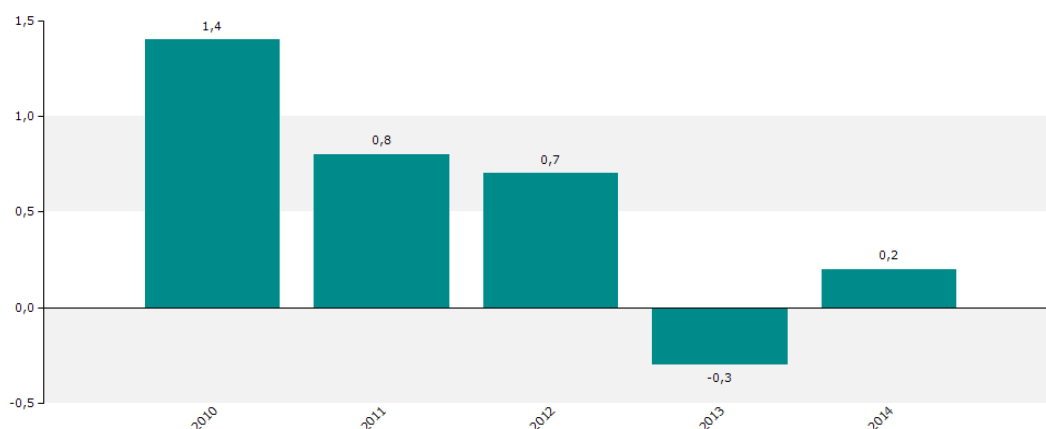
Źródło: Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W 2014 r. w województwie lubuskim odnotowano dodatni przyrost naturalny: liczba urodzeń żywych była większa od liczby zgonów o 163, a współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł 0,2‰ (osiągając najwyższy poziom 1,8‰ w 2008 r., natomiast najniższy w roku 2013, kiedy jego wartość była ujemna i wyniosła minus 0,3‰). Od dwóch lat przyrost

³ Informacje demograficzne za: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w roku 2014, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2015.

naturalny przyjmuje niskie wartości, a dzieje się tak za sprawą spadającej liczby urodzeń (por. dane na rys.2).

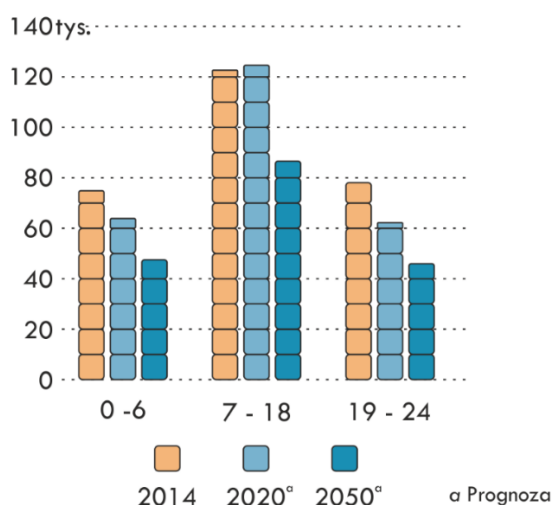
Rys.2 Przyrost naturalny w województwie lubuskim na 1000 ludności w latach 2010-2014

Źródło: Dziedzina Baza Danych Demografia, Główny Urząd Statystyczny

Obecnie w całej Europie, także w Polsce mamy do czynienia ze zmianą procesów demograficznych, która doprowadziła do nowej sytuacji demograficznej. Cechuje ją trwała zmiana procesu odtwarzania pokoleń na poziomie poniżej prostej zastępowalności pokoleń. Prognoza demograficzna GUS na lata 2014-2050, przewiduje, że niski poziom płodności będzie utrzymywał się nadal, choć współczynnik dzietności wzrośnie w horyzoncie prognozy z aktualnego poziomu 1,3 do poziomu 1,5. Jednak dane statystyczne zobrazowane na rys.3. wskazują, że liczba lubuskich dzieci i młodzieży do 24 roku życia w połowie XXI w. będzie niższa.

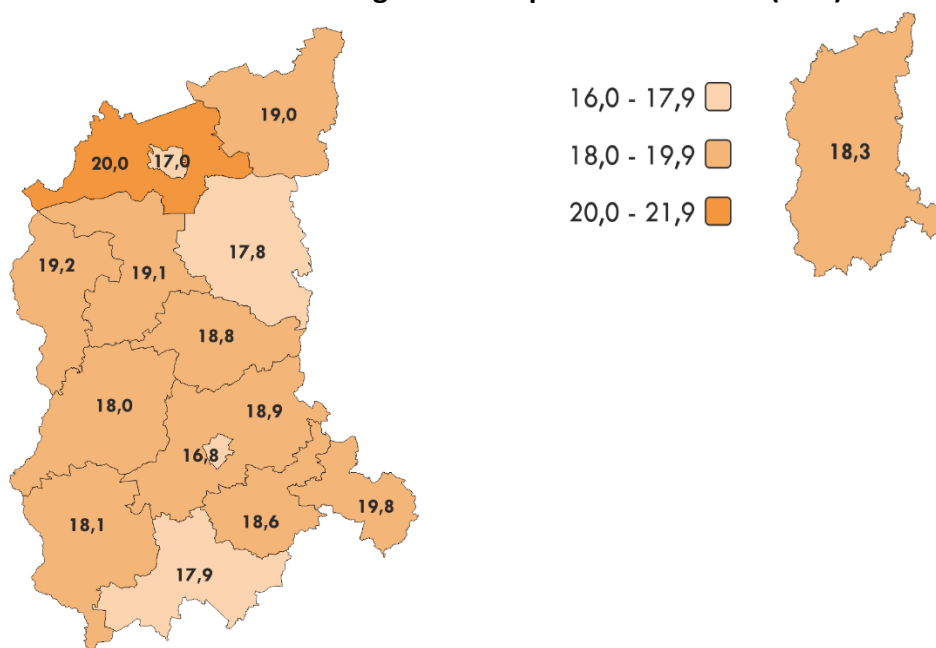
Rys.3 Liczba dzieci i młodzieży w wieku 0-24 lata w województwie lubuskim w latach 2014-2050

Źródło: Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Warto również zauważyć, że sytuacja demograficzna osób do 17 roku życia różni się nieco w lubuskich powiatach. Najmniej osób z tej grupy wiekowej znajduje się w populacji największych lubuskich miast (por. dane rys.4).

Rys.4 Udział osób w wieku 0-17 lat w strukturze populacji według lubuskich powiatów 2014 r. (w %)

Źródło: Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Na stan ludności w grupie młodych wpływa także migracja. Liczną grupę migrujących stanowią również osoby młode do 30 roku życia. Zmiana miejsca zamieszkania w tej grupie wieku wiąże się zwykle z zakładaniem rodziny, rozpoczęciem nauki lub pracy. Zjawisko migracji dotyczy często całych rodzin, stąd też stosunkowo liczną grupę stanowią dzieci w wieku do 9 lat.

Zmiany demograficzne oddziałują na wiele sfer życia społeczno-gospodarczego. Przykładem jest szkolnictwo wyższe. Wyraźnie widać wpływ zmian demograficznych na liczbę studentów i absolwentów uczelni wyższych.

Dane dotyczące absolwentów szkół wyższych (w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców) pokazują, że największy spadek nastąpił w województwie lubuskim, blisko 49%. Znaczny spadek odnotowało także świętokrzyskie (-30%) oraz zachodniopomorskie (-23%) i łódzkie (-22%). Najwięcej studentów przybyło w małopolskim 31% oraz w opolskim 17% (por. tabela 1). Natomiast liczba studentów szkół wyższych na przestrzeni lat także poważnie zmalała. Ogółem w Polsce w przeliczeniu na 10 tys. w roku 2003 wyniosła 483, a w 2014 roku 382. W Lubuskiem liczby te wyniosły odpowiednio 390 w roku 2003 i 176 w roku 2014. W roku

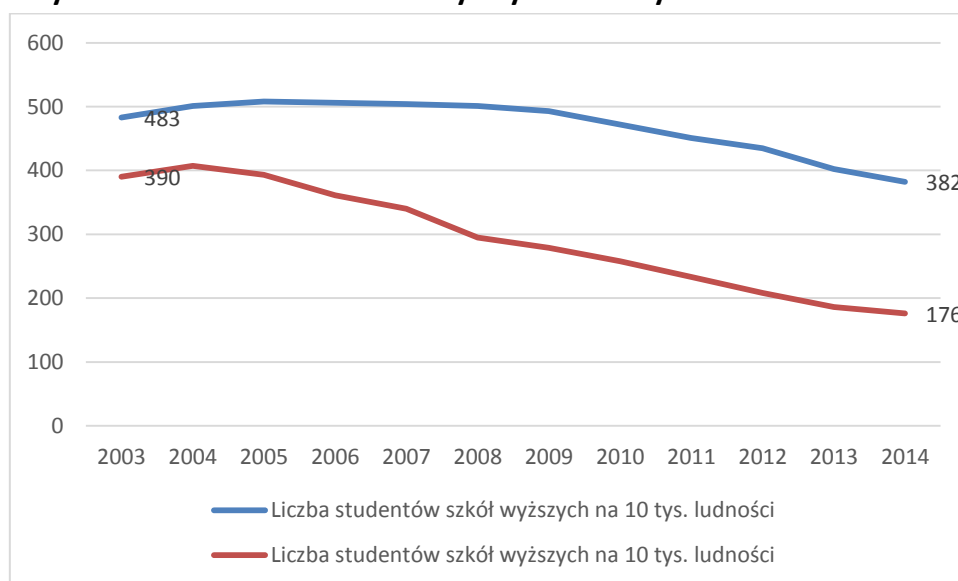
2004 studiowało w województwie lubuskim około 41 tys. osób, a dekadę później liczba zmniejszyła się do około 16,5 tysiąca.

Tabela nr 1. Absolwenci szkół wyższych na 10 tysięcy ludności

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
POLSKA	107	110	114	123	128	126	118	110	103
Łódzkie	112	114	124	131	120	115	103	96	88
Mazowieckie	137	138	143	153	157	160	149	145	131
Małopolskie	114	117	126	145	164	167	161	156	149
Śląskie	96	96	94	105	111	105	97	91	85
Lubelskie	107	108	121	136	139	131	127	114	106
Podkarpackie	92	91	93	98	102	95	96	91	89
Podlaskie	97	114	100	124	127	122	117	101	91
Świętokrzyskie	112	99	98	100	111	110	103	81	78
Lubuskie	92	75	76	73	67	65	59	51	47
Wielkopolskie	110	116	126	135	134	128	121	114	110
Zachodniopomorskie	100	100	102	115	109	101	91	85	77
Dolnośląskie	113	123	129	139	147	142	137	126	120
Opolskie	72	72	96	108	113	117	108	97	85
Kujawsko-pomorskie	95	96	102	104	110	111	103	95	84
Pomorskie	94	104	105	105	120	128	122	114	106
Warmińsko-mazurskie	96	110	108	99	100	104	86	79	71

Źródło: Dane STRATEG z dnia 26.7.2016r., ww.stat.gov.pl

Rys.5. Liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. w Polce i Lubuskim

Źródło: Dane STRATEG z dnia 26.7.2016r., ww.stat.gov.pl

Główne założenia i kierunki działań polityki młodzieżowej województwa lubuskiego

Prognozy demograficzne wskazują negatywne tendencje do roku 2050. Głównym wyzwaniem samorządu województwa w ramach polityki rozwoju staje się ich powstrzymanie. Mają one bowiem wpływ na wiele aspektów życia społeczno-gospodarczego.

W dokumentach strategicznych przyjmowanych przez samorząd województwa zaprogramowano wiele celów i kierunków działań poświęconych młodzieży. Składają się one na całokształt polityki młodzieżowej prowadzonej przez samorząd województwa lubuskiego, rozumianej jako świadome i celowe działania adresowane do tej grupy społecznej.

Głównym motywem przewodnim działań samorządu jest hasło „Moje miejsce do życia jest w regionie lubuskim”, co wiąże się z zatrzymaniem młodych Lubuszan w regionie, promowaniem Ziemi Lubuskiej jako miejsca, w którym dobrze się żyje, aby przyciągać do regionu także osoby z zewnątrz.

Polityka młodzieżowa województwa lubuskiego jest realizowana w ramach 3 głównych kierunków działań, które są ze sobą ściśle powiązane i których realizacja musi przebiegać łącznie, aby wpłynąć na całokształt warunków życia młodzieży w województwie lubuskim.

❖ Edukacja i rynek pracy

Młodzież w województwie lubuskim powinna mieć zapewniony dostęp do edukacji w regionie na jak najwyższym poziomie, zarówno w odniesieniu do szkolnictwa wyższego, średniego i zawodowego. System edukacji powiązany jest z regionalnym rynkiem pracy. Ważnym elementem jest dostęp i rozwój form kształcenia ustawicznego i możliwości ciągłego rozwoju zawodowego. Istotne miejsce zajmuje także edukacja ekologiczna, na rzecz zrównoważonego rozwoju województwa.

❖ Zdrowie i włączenie społeczne

Dzieci i młodzież mają zapewnione w województwie lubuskim wysokiej jakości usługi zdrowotne zarówno podstawowe, jak i wyskoscjelistyczne. W sytuacjach zdarzeń losowych i okoliczności pozbawiających dzieci i młodzież godnych warunków życia, sprawnie działający system pomocy społecznej pozwala włączyć dane jednostki do społeczeństwa i powrotu na drogę budowania odpowiedniej jakości warunków życia. Ważne miejsce zajmują działania dotyczące aktywizacji obywatelskiej.

❖ Atrakcyjność spędzania czasu wolnego (kultura, sport, turystyka)

Budowanie oferty atrakcyjnego spędzania wolnego czasu w formie dostępu do imprez kulturalnych, sportowych oraz rekreacyjnych i turystycznych jest ważnym elementem budowania warunków życia wysokiej jakości.

W dalszej części szczegółowo opisano przyjęte cele i realizowane działania w ramach wskazanych obszarów.

Edukacja, nauka, innowacyjność

Wspieranie edukacji, aktywności i kreatywności młodzieży jest podstawą budowania konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki regionalnej – jednego z czterech celów strategicznych województwa lubuskiego, zawartego w **Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020**.

W Strategii dostrzega się także wagę szeroko rozumianej edukacji, która wynika z konieczności budowania mobilnego społeczeństwa informacyjnego, wykorzystującego szanse, jakie daje gospodarka oparta na wiedzy, w której podstawową rolę odgrywa informacja. Kierunki działań w tym zakresie sformułowano w ramach celu operacyjnego 3.1. Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna	
Cel operacyjny 1.1: Rozwój sektora B+R oraz usprawnienie mechanizmów transferu innowacji	
Kierunki interwencji celu operacyjnego 1.1	a. Wzmocnienie potencjału naukowo - badawczego lubuskich uczelni oraz wspieranie transferu dorobku naukowo - badawczego do przedsiębiorstw.
	b. Identyfikacja i rozwój inteligentnych specjalizacji regionu.
	c. Tworzenie i rozwijanie warunków sprzyjających inicjatywom gospodarczym opartym na nowoczesnych technologiach, w tym poprzez budowę i rozbudowę infrastruktury.
	d. Rozwój oferty i infrastruktury edukacyjnej i naukowo - badawczej poprzez: • wsparcie rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej, • budowę oraz modernizację nowoczesnej bazy naukowo - badawczej i edukacyjnej, • tworzenie oraz promocję ścisłych i technicznych kierunków nauczania.
	e. Wzmocnienie wdrażania innowacyjnych rozwiązań do lubuskiej gospodarki, poprzez wspieranie powstawania i działalności: • parków naukowo - technologicznych i przemysłowych, • centrów transferu technologii, • ośrodków sfery B+R, • inkubatorów przedsiębiorczości.
	f. Rozwój sieciowej współpracy pomiędzy lubuskimi ośrodkami naukowymi oraz placówkami z Polski, Europy i świata.
	g. Intensyfikacja działań na rzecz wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy instytucjami badawczo - rozwojowymi a sektorem biznesowym.

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu	
Cel operacyjny 3.1: Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych	
Kierunki interwencji celu operacyjnego 3.1	a. Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez: • tworzenie systemów stypendialnych, • wspieranie nauki języków obcych, • zapewnienie powszechnego wychowania przedszkolnego, • wspieranie działań mających na celu zmniejszanie luki edukacyjnej między ludnością miast a terenami wiejskimi.
	b. Wspieranie budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury edukacyjnej.
	c. Przygotowanie młodzieży do funkcjonowania w społeczeństwie wiedzy: • wyposażenie szkół w infrastrukturę informatyczną, • powszechny dostęp młodzieży do technologii informacyjno – komunikacyjnych, • podnoszenie świadomości ludności z terenów wiejskich o konieczności kształcenia na poziomie średnim i wyższym, • rozwój umiejętności kluczowych, • rozwój infrastruktury informatycznej bibliotek, • kompleksowe przyłączenie bibliotek do Internetu i rozwój usług on-line.

Budowanie postaw innowacyjności wśród młodzieży poprzez system edukacji doprecyzowuje **Program Rozwoju Innowacji dla Województwa Lubuskiego** (projekt dokumentu przyjęty przez Zarząd Województwa Lubuskiego w lutym 2016 r.). Jednym z jego celów operacyjnych jest *Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje*. Wśród działań strategicznych znajduje się:

- wsparcie rozwoju kompetencji w zakresie postaw kreatywnych i innowacyjnych uczniów,
- poprawa dostępności wyposażenia technicznego niezbędnego do kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom rynku,
- wsparcie współpracy przedsiębiorców i szkół (kształcenie dualne),
- wsparcie kształcenia ustawicznego.

W przypadku instytucji oświatowych muszą one poradzić sobie z nagłym przejściem z wyżu na niż demograficzny, co skutkuje reorganizacją kształcenia na poziomie krajowym. Pozytywnym efektem będzie wprowadzenie systemu nastawionego na jakość kształcenia i dopasowanie kształcenia do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.

Edukacja młodzieży, jako jeden z najważniejszych priorytetów samorządu województwa lubuskiego polega na wspieraniu działań realizowanych przez placówki dydaktyczno-oświatowe, ale również organizacje pozarządowe.

Wdrażając Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013 (PO KL 2007-2013) na terenie województwa lubuskiego zrealizowano szereg projektów w ramach Priorytetu IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, szczególnie Działania 9.1. Wyrównywanie

szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych w systemie oświaty; Poddziałanie 9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych oraz Działania 9.2. Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego. Uzupełnieniem działań związanych z podniesieniem jakości edukacji była realizacja Działania 4.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 (LRPO 2007-2013). W wyniku dofinansowania projektów w tym działaniu polepszyła się jakość infrastruktury edukacyjnej w województwie.

Inwestycje w wysokiej jakości lubuskie kadry dokonuje się także poprzez stypendia Marszałka Województwa Lubuskiego, które przyznawane są zgodnie z uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego z 30 czerwca 2008 roku w sprawie udzielania stypendiów naukowych, twórczych i artystycznych dla uczniów z terenu Województwa Lubuskiego. Stypendia przyznawane są w każdym roku szkolnym od 2011/2012 dla 20 stypendystów w wysokości 1.800,00 zł. Stypendia są formą promocji tych młodych Lubuszan, którzy realizując swoje aspiracje przyczyniają się do pomnażania dorobku intelektualnego regionu. Stypendia motywacyjne Marszałka Województwa Lubuskiego przeznaczane są dla uczniów uzdolnionych w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych i technicznych. W roku szkolnym 2015/2016 i 2016/2017 przyznano stypendia dla 60 uczniów rocznie.

Dzieci i młodzież z lubuskich szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych chętnie uczestniczyła w organizowanych konkursach wiedzy i olimpiadach, zarówno na szczeblu wojewódzkim i krajowym. Wśród konkursów ciesząc się największym zainteresowaniem były: XXV edycja konkursu „Kangur matematyczny”, 6000 uczniów z południowej części województwa lubuskiego; III edycja Ogólnopolskiego Konkursu „Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii” (etap wojewódzki) - 30 uczniów, etap centralny 3 uczniów; VI edycja Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym - udział uczniów z około 50 szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych; V edycja konkursu pt. „Sybir, jaki zapamiętałem – wspomnienia dorosłych już dzieci” - udział uczniów z około 40 szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych południowej części województwa; Ogólnopolski Konkurs Krasomówczego dla Dzieci i Młodzieży Szkolnej; Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Filmie dla młodzieży ponadgimnazjalnej; Konkurs na gimnazjalny projekt edukacyjny „Na kulturalnym szlaku Gorzowa”; Ogólnopolski konkurs OJCZYŹNY POLSZCZYŹNY dla uczniów szkół podstawowych; Międzynarodowy Konkurs Matematyczny KANGUR MATEMATYCZNY.

Rozwijaniem zainteresowań uczniów poprzez promowanie i wspieranie rozwoju czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży zajmuje się Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka (PBW) w Zielonej Górze. Jednostka ta organizuje dla młodzieży konkursy czytelnicze, literackie, spotkania edukacyjno-profilaktyczne w ramach Dnia Bezpiecznego Internetu, rozwijające kompetencje w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnej.

Edukacja młodzieży w zakresie pierwszej pomocy prowadzona jest przez placówki oświatowe przy wsparciu m.in. Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze, Medycznego Studium Zawodowego w Gorzowie Wlkp., czy Polskiego Czerwonego Krzyża oddział lubuski. W tym zakresie zrealizowano m.in. takie programy i inicjatywy jak: Program „Łańcuch przeżycia – jesteś jego pierwszym ogniwem”, przygotowanie młodzieży w ramach Grupy Społecznych Instruktorów Młodzieżowych PCK do edukacji rówieśniczej; konkurs „Nastolatków Ośmiu Wspaniałych”; Program „Słoneczniej”; Olimpiada Promocji Zdrowego Stylu Życia; organizacja mistrzostw pierwszej pomocy; konkurs „Młoda krew ratuje życie” oraz konkurs wiedzy o Międzynarodowym Czerwonym Krzyżu, Polskim Czerwonym Krzyżu i Międzynarodowym Prawie Humanitarnym.

Dzieci i młodzież z lubuskiego mogą również skorzystać z oferty organizacji pozarządowych współpracujących z samorządem województwa w zakresie edukacji. Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi w obszarze edukacji polegała na wsparciu m.in. takich inicjatyw jak: „Wydanie zeszytów edukacyjnych” Fundacja Bory Dolnośląskie w Iłowej; Organizacja V Kongresu Młodych Matematyków Polskich Oddział Zielonogórski Polskiego Towarzystwa Matematycznego i Oddział Zielonogórski Towarzystwa Rozwoju Rodziny; „WOKÓŁ PRAW DZIECKA IV Konkurs o Nagrodę Doktora Korczaka” Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „Civilitas” w Zielonej Górze; Ogólnopolski Konkurs Gitarowy Stowarzyszenie „Razem dla Strzelec” w Strzelcach Krajeńskich; Objazdowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS – Prawa Człowieka w Filmie, z konkursem filmowym dla młodzieży i „Wolni i Równi” Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „Civilitas” w Zielonej Górze; „Z kart historii polskiej muzyki XIX i XX wiek” Stowarzyszenie Miłośników Muzyki Organowej i Kameralnej „Sauerianum” w Dreźnie.

Bardzo ciekawą inicjatywę prowadzi Stowarzyszenie Francja-Polska Lot-Lubuskie. Historia współpracy z departamentem Lot sięga początku lat dziewięćdziesiątych, kiedy to na praktyki rolnicze do Francji wyjechali pierwsi uczniowie z województwa zielonogórskiego. Od tego czasu współpraca w dziedzinie organizacji praktyk zawodowych we Francji ewoluowała sprawiając, że kolejne grupy stażystów stawały się coraz liczniejsze, a dziedziny kształcenia proponowane przez naszych francuskich partnerów były coraz bardziej spójne z programem nauczania polskich placówek oświatowych. Staże zagraniczne w departamencie Lot rozwinęły się również dzięki możliwościom wykorzystania na ten cel środków europejskich w ramach Programu Leonardo da Vinci. Ogólnie z praktyk zawodowych od 1991 do 2015 roku w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Francja – Polska, Lot – Lubuskie skorzystało około 560 uczniów z naszego regionu (90% tej liczby przypada na uczniów Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Gubinie, która jest głównym partnerem renomowanego liceum hotelarskiego „Lycée des Métiers Hôteliers Quercy-Périgord” w Souillac). Są to praktyki i staże zawodowe z dziedziny gastronomii i hotelarstwa oraz usług turystycznych, a w latach wcześniejszych dotyczyły również rolnictwa.

Samorząd województwa współpracuje także z Uniwersytetem Zielonogórskim, w ramach budowania oferty studiów zgodnej z potrzebami regionalnego rynku pracy. Dzięki

wspólnemu zaangażowaniu Zarządu Województwa Lubuskiego i władz UZ powstał pierwszy w regionie kierunek studiów, na którym kształcą się przyszli lekarze.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie podpisała 5 lipca 2016 r. list intencyjny z Powiatem Zielonogórskim, którego celem jest stworzenie szkołom ponadgimnazjalnym dogodnych warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych uczniów, zgodnych z oczekiwaniami rynku pracy, a w konsekwencji zapewnienie gospodarce wysokokwalifikowanych kadr, które przyczynią się do rozwoju województwa lubuskiego. W efekcie realizowany będzie projekt „Powiat zielonogórski – tu mieszkam, tu się uczę, tu pracuję”, RPO Lubuskie 2020 działanie 8.4.1. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego – projekty realizowane poza formułą ZIT. Podjęta została również współpraca z Ośrodkiem Doskonalenia Zawodowego w Zielonej Górze w zakresie organizacji szkoleń, warsztatów, seminariów, konferencji w celu realizacji konkretnych działań tematycznych oraz przy generowaniu nowych kierunków studiów.

Przy współpracy z wszystkimi uczelniami wyższymi województwa lubuskiego podjęte zostaną działania zmierzające do opracowania kierunków rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim. Opracowanie umożliwi określenie trendów rozwojowych szkolnictwa wyższego w naszym województwie, wskaże bariery rozwoju oraz kierunki rozwoju uwzględniające zapotrzebowanie lubuskiego rynku pracy.

Rynek pracy, przedsiębiorczość i edukacja zawodowa

Polska młodzież później niż przeciętnie w UE wchodzi na rynek pracy, nieznacznie częściej (w chwili obecnej) łączy pracę ze studiami, wykazuje się również większym udziałem osób nie uczących się i nieaktywnych zawodowo, w tym zwłaszcza kobiet. Rynek pracy, przedsiębiorczość i edukacja zawodowa to trzy najważniejsze wyzwania, nie tylko na poziomie europejskim, krajowym, ale również regionalnym. Działania podejmowane przez państwo i samorządy wojewódzkie w tych obszarach są komplementarne i ściśle wpływają na efektywność każdego z nich.

Młodzi ludzie zdają sobie sprawę, że wejście na rynek pracy napotyka na wiele barier, dlatego podnoszą swoje kwalifikacje, uczą się języków obcych, studiują w innych krajach, a jeśli nie mogą znaleźć pracy, są skłonni rozpocząć własną działalność gospodarczą. Podejmowane przez nich działania koncentrują się przede wszystkim na podniesieniu ich konkurencyjności na rynku pracy i osiągnięciu wyższych dochodów.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 samorząd województwa działa na rzecz podniesienia dostępności do usług edukacyjnych i atrakcyjności kształcenia na wszystkich poziomach nauczania, m.in. poprzez poprawę infrastruktury dydaktycznej, zwiększenie atrakcyjności kierunków kształcenia, podniesienie różnorodności oferty oświatowej. Ważnym zadaniem jest także wsparcie edukacji zawodowej i dostosowanie kadr do wymogów zmieniającego się regionalnego rynku pracy.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Cel operacyjny 1.3: Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy.

Kierunki interwencji celu operacyjnego 1.3	a. Kształtowanie właściwej sieci placówek edukacyjnych odpowiadającej potrzebom rynku pracy: • zróżnicowanie oferty dydaktycznej, a także promocja różnorodnych ścieżek kształcenia, • motywowanie młodzieży i dorosłych do systematycznego podnoszenia poziomu wykształcenia i doskonalenia m.in. znajomości języków obcych (szczególnie angielskiego i niemieckiego), • wykorzystywanie nowoczesnych, innowacyjnych technik przekazywania i przyswajania wiedzy w placówkach edukacyjnych województwa. b. Stworzenie warunków do wdrażania nowoczesnych systemów kształcenia zawodowego i realizacji projektów ukierunkowanych na podnoszenie jego jakości: • rozwój placówek doskonalenia nauczycieli i ośrodków dokształcania zawodowego, • stworzenie efektywnego systemu doradztwa zawodowego oraz wspieranie kształcenia umiejętności kluczowych. c. Rozwój systemu kształcenia ustawicznego w oparciu o współpracę sektorów edukacji i gospodarki:
---	--

	• działania mające na celu zwiększenie możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego przez osoby młode poprzez staże i praktyki zawodowe u pracodawców, • rozwój systemu kształcenia ustawicznego w oparciu o współpracę sektorów edukacji i gospodarki, • popularyzacja kierunków ścisłych i technicznych wśród dzieci i młodzieży stojącej przed wyborem dalszej drogi kształcenia.
	d. Rozwój atrakcyjnych kierunków kształcenia na poziomie szkolnictwa wyższego: • wspomaganie modernizacji i rozbudowy bazy materialnej Uniwersytetu Zielonogórskiego i innych istniejących uczelni z uwzględnieniem obiektów dydaktycznych i zaplecza, • wspieranie szkół wyższych w zakresie prowadzenia kierunków nauczania zgodnych z zapotrzebowaniem rynku pracy, w tym utworzenia na Uniwersytecie Zielonogórskim kierunku lekarskiego i prawa, • wsparcie działań na rzecz utworzenia Akademii Gorzowskiej o profilu zgodnym z celami rozwojowymi województwa lubuskiego.

Zadania w tym kierunku są doprecyzowane w Lubuskiej Strategii Zatrudnienia na lata 2011-2020.

Lubuska Strategia Zatrudnienia na lata 2011-2020	
Cel główny 2. Dostosowywanie kwalifikacji kadr do zmieniających się potrzeb rynku pracy:	
Cele operacyjne	2.1. Upowszechnianie informacji o możliwościach kształcenia zawodowego
	2.2. Poprawa dostosowywania kierunków kształcenia do potrzeb pracodawców, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb wynikających z wdrażania innowacji w gospodarce
	2.3. Podniesienie poziomu kształcenia w szkołach zawodowych
	2.4. Umożliwienie nabywania doświadczenia zawodowego przez młode osoby
	2.5. Wsparcie rozwoju kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze wraz z jednostkami podległymi (np. Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Gorzowie Wlkp., Medycznym Studium Zawodowym w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze) oraz Wojewódzkim Urzędem Pracy w Zielonej Górze realizują zadania: w zakresie pobudzania przedsiębiorczości i przygotowania młodych ludzi do wejścia na rynek pracy, dotyczące upowszechniania informacji o możliwościach kształcenia zawodowego i nabywania doświadczenia zawodowego przez osoby młode oraz zawodowe kursy kwalifikacyjne i studia podyplomowe. Działania te realizowane są przede wszystkim przy wykorzystaniu środków unijnych.

Dotychczas na terenie województwa realizowane były projekty edukacyjne skierowane do młodzieży z takich programów, jak: Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013, programy unijne: Uczenie się przez całe życie ERASMUS czy Młodzież w działaniu. Głównym celem wdrożonych projektów było podwyższenie jakości usług edukacyjnych oraz wzbogacenie oferty usług edukacyjnych poprzez realizację programów i projektów umożliwiających poszerzenie kompetencji zawodowych uczniów i nauczycieli i zdobycie doświadczenia w kontekście europejskim.

Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze przeprowadził kampanie informacyjne skierowane do młodzieży uczącej się w zakresie poradnictwa zawodowego i preferencji zawodowych na regionalnym rynku pracy. Cyklicznie organizowany jest Ogólnopolski Tydzień Kariery, który realizowany był pod hasłem: „Jak zaprzyjaźnić się z rynkiem pracy”, „Poznaj swojego doradcę kariery”. Ponadto organizowano dla młodzieży warsztaty i zajęcia praktyczne umożliwiające zdobycie pracy np. „Rozmowa kwalifikacyjna – ABC Mowy Ciała”, „Wchodzę na rynek pracy bez lęku – porady ekspertów”, „Nadzieja na sukces”, „Poznaj swojego doradcę kariery”.

W ramach Inicjatywy dla młodych Wojewódzki Urząd Pracy prowadzi pakiet działań pn. Gwarancje dla młodzieży, który został przygotowany z myślą o młodych osobach w wieku do 30 roku życia. Pakiet oferuje dobrej jakości oferty zatrudnienia, dalszego kształcenia, przyuczenia do zawodu lub stażu w ciągu czterech miesięcy od utraty pracy lub zakończenia kształcenia formalnego.

W celu zachęcenia młodych ludzi i pokazania im możliwości rozwoju na regionalnym rynku pracy Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze organizuje cyklicznie konkurs Lubuski Mister Budowy (LMB). W ramach LMB prowadzony jest konkurs promujący najlepsze prace dyplomowe absolwentów Wydziału Inżynierii Lądowej i Środowiska Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Ponadto w ramach projektu systemowego 8.2.2 PO KL 2007-2013 przyznano stypendia naukowe dla doktorantów kształcących się na kierunkach uznanych za szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju Województwa Lubuskiego.

W latach 2014-2020 działania związane z wprowadzaniem młodzieży na rynek pracy mogą być kontynuowane w ramach m.in. Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020, w szczególności Poddziałania 8.4.1 Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego – projekty realizowane poza formułą ZIT w ramach kategorii interwencji: 118 - Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

Inicjatywy w tym zakresie można będzie również realizować w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020, nowych edycji programów: ERASMUS+ i Młodzież w działaniu.

Zdrowie

Polityka zdrowotna realizowana przez samorząd województwa, która skierowana jest do dzieci i młodzieży koncentruje się na trzech podstawowych działaniach, a mianowicie promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej oraz profilaktyce. Ze względu na to, iż zdrowie jest jedną z najbardziej newralgicznych sfer życia społecznego samorząd województwa wspiera współpracę przedstawicieli różnych środowisk i zawodów, którzy podejmują wspólne działania realizując politykę zdrowotną województwa, np. uruchomienie kierunku lekarskiego na UZ, wdrażanie narodowych programów zdrowotnych w szkołach itp.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 wskazuje na działania mające na celu zwiększenie dostępu do usług medycznych, a w szczególności usług specjalistycznych, także dla młodych ludzi. W zakresie poprawy zdrowia mieszkańców ważne miejsce zajmie także profilaktyka.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Cel operacyjny 3.2: Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna	
Kierunki interwencji celu operacyjnego 3.2	a. Poprawa organizacji świadczenia usług zdrowotnych: • rozwój wysokospecjalistycznych usług zdrowotnych, • zmniejszenie deficytu kadry medycznej w województwie, • optymalne wykorzystanie posiadanych zasobów.
	b. Poprawa funkcjonowania systemu informacji i wiedzy o ochronie zdrowia, w tym rozwój i upowszechnianie e-usług.
	c. Dostosowanie opieki zdrowotnej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych.
	d. Promocja zdrowia i kształtowanie prozdrowotnych postaw mieszkańców województwa lubuskiego: • wspieranie inicjatyw na rzecz podnoszenia świadomości społecznej w zakresie zdrowego stylu życia, • propagowanie działań na rzecz promocji zdrowia.
	e. Rozwój bazy ratownictwa medycznego.

Poprawa zdrowia dzieci i młodzieży została wpisana jako cel operacyjny do Lubuskiej Strategii Zdrowia 2014-2020, która ukierunkowuje zapisy strategii głównej.

Cel operacyjny 1.2. Poprawa zdrowia dzieci i młodzieży	
Działanie	1. Zwiększenie liczby dzieci i młodzieży objętej badaniami profilaktycznymi (przesiewowymi i bilansowymi) oraz obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi.
	2. Zwiększenie liczby dzieci objętych szczepieniami zalecanymi poprzez ich promocję i wsparcie finansowe.
	3. Profilaktyczna opieka zdrowotna nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania oraz w ramach podstawowej lekarskiej i pielęgniarskiej opieki zdrowotnej.
	4. Zapobieganie próchnicy u dzieci i młodzieży.
	5. Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży w kierunku wad postawy.
	6. Zapewnienie opieki wykwalifikowanych pielęgniarek medycyny szkolnej dzieciom od momentu objęcia nad nimi opieki placówek przedszkolnych, to jest od 3 roku życia.

Samorząd Województwa Lubuskiego realizuje szereg działań, również we współpracy z placówkami medycznymi. Najważniejsze inicjatywy z zakresu profilaktyki zdrowotnej skierowanej do młodzieży obejmują takie działania, jak: promocja zdrowego stylu życia, edukacja ekologiczna, edukacja prozdrowotna dzieci i młodzieży w zakresie profilaktyki chorób, racjonalnego odżywiania, badania przesiewowe w kierunku wad postawy i innych problemów narządów ruchu, znaczenia aktywności fizycznej, higieny osobistej i udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej oraz profilaktyki uzależnień. Wśród najważniejszych akcji i happeningów organizowanych cyklicznie przez Departament Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze należy wymienić: Lubuskie obchody Ogólnopolskiego Dnia Transplantacji 2014-2016; Światowy Dzień Chorego; Światowy Dzień Zdrowia; Lubuski Piknik Zdrowia; Światowy Dzień Serca; Ogólnopolski marsz nordic walking im. prof. Zbigniewa Religii w Bogdańcu; Pola Nadziei; Światowy Dzień Walki z AIDS; Diagnoza dla każdego; Zadbaj o siebie – Dzień Zdrowia Psychicznego w Zielonej Górze.

W lubuskich przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjalnych wdrażane są programy z zakresu profilaktyki zdrowotnej m.in. takie jak Szkolny Program Profilaktyki w zakresie poprawy sposobu żywienia młodzieży oraz zapobieganie otyłości, Trzymaj Formę – program edukacyjny dla lubuskich szkół, Międzynarodowy Program Promocji Zdrowia Psychicznego „PRZYJACIELE ZIPPIEGO” oraz wojewódzki program profilaktyki wszawicy. Ponadto realizowano kampanie edukacyjno-informacyjne celem upowszechniania wiedzy o przyczynach i skutkach uzależnienia, możliwościach pomocy i leczenia młodych ludzi uzależnionych od alkoholu i narkotyków.

Szpital Wojewódzki SP ZOZ w Zielonej Górze oraz Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wlkp. sp. z o.o. realizował zadania w ramach „Narodowego

programu zwalczania chorób nowotworowych”. Działania kierowano do młodzieży szkolnej, a polegały one na upowszechnianiu informacji o „Populacyjnym programie wczesnego wykrywania raka piersi i szyjki macicy” oraz podstawowych informacji na temat badań profilaktycznych.

Ważnym kierunkiem działań we wskazanym obszarze było także utworzenie kierunku studiów kształcących lekarzy w województwie lubuskim. Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego przy współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim i Szpitalem Wojewódzkim SPZOZ im. Karola Marcinkowskiego w Zielonej Górze uruchomił kierunek lekarski na Wydziale Lekarskim i Nauk o Zdrowiu. Współpraca szpitala i UZ związana będzie z kształceniem przed i podyplomowym w zawodach medycznych oraz na potrzeby działalności badawczej w powiązaniu z udzielaniem świadczeń zdrowotnych i promocji zdrowia oraz zadań badawczych.

Samorząd Województwa w trybie stałym realizuje działania z zakresu profilaktyki zdrowotnej, edukacji zdrowotnej w celu zapobiegania negatywnym zjawiskom zdrowotnym młodego pokolenia. Czynnikiem niwelującym niewłaściwe zjawiska jest również rozwój i modernizacja infrastruktury, doposażanie placówek służby zdrowia. Dotychczasowe działania infrastrukturalne dotyczące poprawy dostępności do usług zdrowotnych realizowane były ze środków LRPO 2007-2013 oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 (PO IiŚ 2007-2013). Głównymi źródłami finansowania zadań z zakresu polityki zdrowotnej w przyszłości będą Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 oraz Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 (PO IiŚ 2014-2020).

Polityka społeczna - włączenie społeczne

Najważniejszą rolą polityki społecznej w zakresie działań skierowanych do dzieci i młodzieży jest ich integracja społeczna, włączenie społeczne oraz zwalczanie ubóstwa. Istotą systemu integracji społecznej jest wprowadzenie mechanizmów zapobiegających deprivacji materialnej dzieci i młodzieży, jak również podniesienie ich kompetencji społecznych. Pogłębianie się nierówności społecznych i wykluczenie społeczne powodują przyrost patologii społecznych i zachowań na granicy prawa, jak również wzrost uprzedzeń. Bardzo trudnym obszarem regulacji są zachowania ryzykowne młodzieży, zwłaszcza dotyczące spożywania nielegalnych substancji psychoaktywnych.

Województwo Lubuskie w obszarze polityki społecznej realizuje zadania za pomocą Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zielonej Górze oraz ośrodków socjoterapii. Koncentruje się na trzech obszarach, których działania skierowane są przede wszystkim do dzieci i młodzieży, a mianowicie programy społeczne wspierania rodzin, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – problemy alkoholowe, przeciwdziałanie narkomanii oraz działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 wskazuje działania zmierzające do zapewnienia spójności społecznej poprzez budowę efektywnych instrumentów przeciwdziałania powstawaniu i zwalczania dotychczasowych oraz nowych form wykluczenia społecznego.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

<u>Cel strategiczny 3.</u>	
<u>Społeczna i terytorialna spójność regionu</u>	
<u>Cel operacyjny 3.4: Promocja włączenia zawodowego i społecznego</u>	
Kierunki interwencji celu operacyjnego 3.4	a. Ograniczenie skali zjawiska wykluczenia społecznego i ubóstwa poprzez: • promocję i rozwój pracy socjalnej i ekonomii społecznej, • tworzenie kompleksowego systemu wsparcia osób starszych, niepełnosprawnych, uzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, • rozwój różnorodnych usług opiekuńczych.
	b. Rozwijanie współpracy między służbami zatrudnienia a instytucjami pomocy społecznej w zakresie wspierania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
	c. Aktywizacja zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwłaszcza długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych i z obszarów wiejskich, poprzez aktywne programy rynku pracy.

	d. Zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom przeżywającym trudne sytuacje życiowe: • identyfikowanie przyczyn wykluczenia społecznego, badanie skali ubóstwa i uzależnień, • rozwój profesjonalnej pracy socjalnej i poradnictwa społecznego, • promocja dobrych praktyk i rozwiązań środowiskowych na rzecz grup wykluczonych, • zapewnienie dostępu do opieki instytucjonalnej.
	e. Udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury społecznej: • tworzenie sieci placówek, ośrodków i grup wsparcia dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, • likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej, • inspirowanie do tworzenia sieci świetlic i ośrodków wsparcia, • rozwój sieci placówek wczesnej interwencji, grup wsparcia i poradnictwa rodzinnego.
	f. Podejmowanie skutecznych działań w zakresie polityki imigracyjnej.

Natomiast w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020 jako jeden z głównych celów wyznaczono Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży.

 Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020	
Cel główny Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży	
Cel strategiczny: Wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji, w tym szczególnie opiekuńczo-wychowawczej oraz zapewnianie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich pomocy socjalnej.	
Działanie:	Prowadzenie działań zapobiegających przemocy wobec dzieci.
	Zapewnianie podstawowej pomocy materialnej i rzeczowej dzieciom i młodzieży szkolnej z rodzin ubogich.
	Prowadzenie działań na rzecz rozwoju instytucjonalnej pozarodzinnej opieki nad dziećmi w wieku od 0 do 3 lat.
	Prowadzenie działań na rzecz dostępności wychowania przedszkolnego
	Wspieranie przedsięwzięć zapobiegających wykluczeniu społecznemu osób przedwcześnie kończących naukę.
	Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu zapewnienie środowiska rodzinnego dzieciom kwalifikowanym do przysposobienia.
Cel strategiczny: Zwiększanie dostępu do różnych form edukacji, dóbr kultury, kultury fizycznej	
Działanie:	Tworzenie systemów stypendialnych.
	Promocja kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy
	Poprawa jakości edukacji na obszarach wiejskich.
	Wypełnianie czasu wolnego dzieci i młodzieży.

	Integracja rodzin poprzez uczestnictwo w życiu kulturalnym.
	Wspieranie rozwoju infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i sportowej.
	Promocja różnorodnych form aktywności ruchowej dzieci i młodzieży.
	Rozwój różnych usług profilaktycznych i socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży, realizowanych poza szkołą w środowisku
	Wspieranie działań adresowanych do młodzieży przygotowującej się do podjęcia aktywności i zatrudnienia.
Cel strategiczny: Zapewnianie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej dostępu do edukacji i rehabilitacji	
Działanie:	Zintegrowanie działań medycznych, orzecznictwa, edukacji, pomocy społecznej i rodziny w celu maksymalnego wykorzystania potencjału rozwojowego dziecka niepełnosprawnego.
	Dostosowanie profilu wykształcenia dzieci i młodzieży do potrzeb rynku pracy.
	Wspieranie działań na rzecz rozwoju systemu wsparcia rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.
	Wspieranie przedsięwzięć w zakresie dostępności infrastruktury użyteczności publicznej dzieciom niepełnosprawnym.
Cel strategiczny: Promocja zdrowia	
Działanie:	Upowszechnianie wiedzy o przyczynach i skutkach uzależnień.
	Kształtowanie wśród dzieci i młodzieży właściwych postaw i umiejętności psychologicznych i społecznych (np. radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów, itp.).
	Upowszechnianie działań pozytywnych (artystycznych, społecznych, sportowych, turystycznych) jako alternatywy dla zachowań destrukcyjnych.
	Wspieranie dzieci, młodzieży, rodzin w sytuacjach kryzysowych.
	Promocja zdrowego stylu życia.
	Wspieranie działań zapewniających bezpieczeństwo żywnościowe dzieciom i młodzieży ubogiej.

Pozostałe dokumenty programowe dla obszaru polityka społeczna:

- **Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2012-2017;**
- **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016;**
- **Program współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi;**
- **Program Lubuskiej Karty Dużej Rodziny;**
- **Program wspierania działań pomocy społecznej na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa lubuskiego;**
- **Wojewódzki Program Pomocy Społecznej;**
- **Wojewódzki Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2013-2016;**
- **Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;**
- **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;**
- **Wojewódzki Program Integracji Społecznej Osób Niepełnosprawnych.**

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego i Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (ROPS) współpracują również z organizacjami pozarządowymi wspierając realizację zadań publicznych kierowanych do dzieci i młodzieży w obszarze pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej np.: „Kraina talentów”, „Galoterapia z uśmiechem wolontariuszy” Fundacja Dr Clown, „Będę Mamą!, Jestem Mamą!”, „Młodzi dla młodych”, „Wakacyjna przygoda z profilaktyką w tle – półkolonie dla dzieci i młodzieży województwa lubuskiego”, „Jestem OK – taki jaki jestem?” warsztaty dla dzieci i młodzieży, „Moc jest w nas 2015” - Lubuskie dzieci przeciw przemocy w rodzinie.

W zakresie przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym wśród młodzieży ośrodki socjoterapeutyczne realizowały edukację uczniów o zagrożeniach płynących z przemocy w rodzinie i w szkole oraz propagowały zachowania sprzyjające pozytywnym postawom w rodzinie.

Działania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, w tym młodzieży, realizowano ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), a mianowicie przeprowadzono zajęcia sportowo – rekreacyjne, integracyjne i edukacyjne. Rozwój i modernizacja infrastruktury dla młodzieży niepełnosprawnej polegała na dofinansowaniu robót budowlanych, dotyczących obiektów służących rehabilitacji m.in.: Zespół Szkół nr 2 w Żaganiu, Ośrodek dla Dzieci z Wadami Słuchu i Mowy w Żarach, Szpital Rehabilitacyjno-Lecznicy dla Dzieci SP ZOZ w Wojnowie, Gminę Słubice, Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Autyzmem Gorzów Wlkp.

ROPS wdrażał działania wynikające ze „Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego” i jej 6 Programów, tj.: Kierunki prorodzinnej polityki województwa lubuskiego (Mikołajki dla dzieci z rodzin wykluczonych społecznie, Lubuska Karta Dużej Rodziny); Wspieranie działań pomocy społecznej na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa lubuskiego; Integracja społeczna osób niepełnosprawnych; Kształcenie i szkolenie zawodowe kadr pomocy społecznej w województwie lubuskim; Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (realizacja projektu „Lubuskie przeciw przemocy” oraz „Lubuska Niebieska Tarcza Wobec Przemocy”); Wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Jednym z mechanizmów integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży było wdrażanie projektów w ramach PO KL 2007-2013, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, działanie 7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji i działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej. Największym projektem zrealizowanym na terenie województwa lubuskiego

w działaniu 7.1 był projekt UMWL i ROPS w Zielonej Górze pn.: Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy integracji społecznej w województwie lubuskim, o łącznej wartości 10 775 123,00 zł. Natomiast w działaniu 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej zrealizowano projekty o wartości ogółem 6 848 015,00 zł. Ciekawym przedsięwzięciem z działania 7.2. skierowanym do młodzieży był projekt pn. „Młodzież

aktywna - program wsparcia dla zagrożonych wykluczeniem”, którego beneficjentem było Województwo Lubuskie i Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Zaborze.

W kolejnych latach działania związane z włączeniem społecznym młodzieży będą kontynuowane m.in. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020 (komponent Europejskiego Funduszu Społecznego) oraz Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020.

Planowane działania

„**Partnerstwo dla wolontariatu**” zawarto list intencyjny między rzecznikiem Praw Obywatelskich, Województwem Lubuskim a lubuskimi instytucjami publicznymi i NGO. Jego efektem będzie realizacja projektu dedykowanego młodzieży z problemami dostosowawczymi realizowany we współpracy Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Departamentu Zdrowia i Chorągiew Ziemi Lubuskiej ZHP.

Liderem projektu, ma być Związek Harcerstwa Polskiego (Chorągiew Ziemi Lubuskiej), który dysponuje obecnie bazą – ma na terenie naszego województwa 15 hufców. ZHP będzie się ubiegać o środki w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Działanie 7.5 Usługi społeczne) lub krajowego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Planowane jest uruchomienie **Poradni młodzieżowych** oraz **mobilnych punktów konsultacyjnych**, które miałyby dyżury w mniejszych miejscowościach na terenie województwa. Wizytom takiego autobusu towarzyszyć mają atrakcje (gry, zabaw, quizy miejskie), a porady psychologiczne będą de facto "dodatkiem" – takie działanie ma na celu „odczarowanie” pomocy psychologicznej, ale jednocześnie uświadomienie młodym ludziom, że korzystanie z pomocy specjalisty to nie wstyd.

Społeczeństwo obywatelskie

Społeczeństwo obywatelskie to rodzaj społeczeństwa demokratycznego, w którym obywatele świadomie uczestniczą w życiu publicznym, są aktywni i odpowiedzialni oraz posiadają zdolność samoorganizacji. Cechą charakterystyczną społeczeństwa obywatelskiego jest zaangażowanie w życie publiczne lokalnej społeczności, ale również uczestnictwo w życiu politycznym, w tym współpraca z samorządami.

Jednym z kluczowych czynników rozwoju we współczesnym świecie jest kapitał społeczny, oparty na znaczeniu „małej ojczyzny”, poczuciu wspólnej tożsamości, tradycyjnych więzi i podzielanych wartości.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, w ramach 4 celu strategicznego, celu operacyjnego 4.1. pn. „Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej” zakłada wspieranie zdolności młodych mieszkańców do partnerskiego współdziałania na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego. W tym kontekście szczególnie istotne jest udzielanie wsparcia zorganizowanym formom aktywności obywatelskiej, a także zwiększenie poziomu zaufania społecznego do instytucji regionalnych.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany	
Cel operacyjny 4.3: Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej	
Kierunki interwencji celu operacyjnego 4.3	a. Wspieranie działań na rzecz zwiększenia aktywności i partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym i społecznym: • zwiększenie świadomości znaczenia kapitału społecznego, • rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej, • działania na rzecz zwiększenia poziomu zaufania społecznego do instytucji publicznych.
	b. Wzmacnianie partnerskiego podejścia do działań na rzecz rozwoju województwa lubuskiego poprzez pogłębianie i zacieśnianie współpracy między instytucjami publicznymi i organizacjami obywatelskimi.
	c. Wspieranie inicjatyw na rzecz umacniania więzi regionalnych, w tym poprzez: • wykorzystywanie potencjału kulturowego i lokalnych tożsamości w rozwoju regionalnym, • ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu, • propagowanie etosu Małej Ojczyzny oraz poczucia wspólnoty wśród mieszkańców regionu.
	d. Propagowanie lubuskiego dorobku kulturalnego, naukowego, społecznego i gospodarczego: • promocja wybitnych Lubuszan i ich dorobku,

- popularyzacja historii Ziemi Lubuskiej i badań naukowych związanych z regionem.

Włączenie do udziału w procesie rozwoju regionu organizacji pozarządowych, reprezentantów różnorodnych, często nieformalnych grup społecznych, przyczynia się do trwałego budowania tożsamości regionalnej mieszkańców.

Wspieranie działań na rzecz zwiększenia aktywności i partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym i społecznym odbywa się poprzez współpracę województwa lubuskiego z organizacjami pozarządowymi w ramach „Programu współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi”. W 2015 roku Zarząd Województwa Lubuskiego w ramach ujętych środków w budżecie Województwa Lubuskiego, ogłosił 8 otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych w poszczególnych obszarach wynikających z Programu (1 konkurs w obszarze pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania narkomanii oraz działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, 2 konkursy w obszarze promocji województwa, 1 konkurs w obszarze kultury, turystyki regionalnej oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, 4 konkursy w obszarze kultury fizycznej). W ramach otwartych konkursów ofert przekazano oferentom kwotę 2.698.987,00 zł⁴.

Współpraca z trzecim sektorem realizowana jest w obszarach: pomocy społecznej, promocji województwa, ochrony zdrowia, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, edukacji, kultury, sportu, turystyki regionalnej, integracji europejskiej, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym. Obejmuje także działania wynikające z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dotyczące prowadzenia ośrodków adopcyjnych.

Budowanie społeczeństwa obywatelskiego wśród młodych osób jest także zaprogramowane w ramach Strategii rozwoju kultury województwa lubuskiego.

	Strategia rozwoju kultury województwa lubuskiego
Cel główny	
Budowanie społeczeństwa obywatelskiego	
<u>Cel operacyjny:</u> Edukacja kulturalna dzieci i młodzieży	
Działanie	Rozszerzanie współpracy organizacji pozarządowych z władzami oświatowymi, szkołami i placówkami opiekuńczo – wychowawczymi oraz instytucjami kultury
	Popularyzowanie przez towarzystwa regionalne kursów podyplomowych z zakresu edukacji regionalnej i dziedzictwa kulturowego

⁴ Sprawozdanie z realizacji Programu współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi w 2015 roku, Zarząd Województwa Lubuskiego, kwiecień 2016.

	Podjęcie starań o uruchomienie kształcenia w zakresie nauki o regionie
	Współpraca z bibliotekami i muzeami w zakresie organizacji wystaw, lekcji regionalnych, imprez, rocznic kultywujących tradycje lokalne, spotkań autorskich, sesji naukowych oraz ze stowarzyszeniami turystycznymi krajoznawczymi w realizacji programów kulturalnego rozwoju poszczególnych miejscowości

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze wspierał przedsięwzięcia dotyczące kultywowania tradycji kulinarnych i kulturowych naszego regionu. Tradycje kulinarne są istotną częścią naszej tożsamości kulturowej, a pielęgnowanie dziedzictwa kulinarnego w oparciu o produkty tradycyjne i regionalne jest kluczem do rozwoju regionu i szansą dla mieszkańców.

Gotowość młodych do współtworzenia społeczeństwa obywatelskiego przejawiała się m.in. poprzez aktywne uczestnictwo w Lubuskim Sejmiku Dziecięcym i Lubuskim Sejmiku Młodzieżowym. Spotkania przedstawicieli samorządu z młodzieżą służą popularyzacji wiedzy wśród dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i średnich z terenu województwa lubuskiego na temat funkcjonowania Samorządu Województwa Lubuskiego.

Stowarzyszenie BABA realizuje od 2014 r projekt "Mamy prawo, mamy prawa" adresowany do dzieci i młodzieży szkolnej. W przystępnej, warsztatowej formule omawiane jest pojęcie obywatelskości, podstawowe definicje prawne, organy władzy sądowniczej, rola zawodów prawniczych, rola Wydziału Rodzinnego i Nieletnich. Zakres wiedzy jest dostosowany do poziomu percepcji dzieci i młodzieży i ich indywidualnych potrzeb. Mniejsze dzieci dowiedzą się, gdzie mogą szukać pomocy, gimnazjaliści poznają tematykę obywatelską, licealiści nauczą się, w jaki sposób rozwiązywać konflikty, wykorzystując techniki mediacyjne. Stowarzyszenie BABA podpisało również list intencyjny „Partnerstwo dla wolontariatu”.

Sport to inwestycja w młodego człowieka, jego rozwój psychofizyczny, zdrowie, edukację, pozycję i zaangażowanie społeczne. Bogata baza i oferta sportowa jest elementem wizerunku województwa lubuskiego jako interesującego miejsca dla aktywnych ludzi.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 kładzie duży nacisk na tworzenie coraz lepszych warunków do uprawiania sportu wśród dzieci i młodzieży oraz różnicowanie oferty sportowej, tak aby każde dziecko i młody człowiek mogli znaleźć interesującą aktywność, zgodną z osobistymi preferencjami.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Cel operacyjny 3.3: Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej	
Kierunki interwencji celu operacyjnego 3.3	f. Zwiększenie dostępności do aktywności fizycznej dla wszystkich grup społecznych poprzez budowę, rozbudowę i modernizację bazy ośrodków sportowo – rekreacyjnych.
	g. Wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw sportowych w zakresie: • atrakcyjnych form aktywności fizycznej zapobiegających patologiom społecznym oraz zjawisku otyłości, • sportu dzieci i młodzieży, osób niepełnosprawnych oraz osób w wieku poprodukcyjnym (w tym przez organizacje pozarządowe), • kształcenia kadry trenersko - instruktorskiej.

Województwo lubuskie wdraża także programy sportowe, których celem jest wspieranie promocji aktywności ruchowej i warunków rozwoju sportu masowego m.in.:

- ***Program Boiska do Piłkowej Siatkowej „Lubusik – sportowe Lubuskie na lato***
- ***Program Pełnowymiarowych Boisk do Piłki Nożnej „Lubuskie gra w piłkę”***
- ***„Lubuskie siłownie pod chmurką”*** .

Opracowano także programy skierowane do uczniów szkół podstawowych tj. program powszechnej nauki pływania „Umiem pływać”, program „MultiSport” i „Mały Mistrz”. Programy te wspierane są również przez Ministerstwo Sportu i Turystyki.

Stypendia sportowe Marszałka Województwa Lubuskiego przeznaczone są dla wybitnie uzdolnionych sportowców w kategoriach junior i młodzieżowców oraz osób niepełnosprawnych za osiągnięte wysokie wyniki sportowe w krajowym lub międzynarodowym współzawodnictwie sportowym, którzy są członkami klubów lub stowarzyszeń sportowych zarejestrowanych na terenie województwa lubuskiego. W 2014 r.

przyznano 41 stypendiów, natomiast w 2015 r. stypendia otrzymało 41 sportowców. Współpraca z organizacjami pozarządowymi koncentrowała się na upowszechnianiu postaw sportowych, społecznych i zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży, poprawie ich stanu zdrowia i sprawności fizycznej, organizowaniu imprez sportowych, szkoleniu kadr i zawodników oraz ich udziale w zawodach wojewódzkich, ogólnopolskich, międzynarodowych.

Ważnym działaniem samorządu jest wspieranie i rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej. W ramach realizacji projektów współfinansowanych z funduszy europejskich (LRPO 2007-2013, PO KL 2007-2013, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Program Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie)-Brandenburgia 2007-2013) powstało wiele ciekawych inicjatyw i obiektów w tym m.in. Centrum Rekreacyjno-Sportowe w Zielonej Górze i modernizowany jest Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji (WOSiR) im. Z. Majewskiego w Drzonkowie.

Działający jako jednostka podległa samorządowi województwa WOSiR w Drzonkowie swoją ofertę sportową skierował zarówno do młodzieży, mieszkańców, jak i zawodowej kadry sportowej. Organizuje zawody rangi krajowej i międzynarodowej, m.in. Mistrzostwa Polski

w Pięcioboju Nowoczesnym, Międzynarodowe Mistrzostwa Juniorów w Pięcioboju Nowoczesnym. W Ośrodku odbyły się również: Olimpiada Młodzieży w tenisie stołowym, szermierce, pływaniu, Międzynarodowy Turniej Tenisa Stołowego Niepełnosprawnych, Halowe Mistrzostwa Polski na wózkach w tenisie ziemnym, Mistrzostwa Polski Juniorów w Akrobatyce Sportowej, Mistrzostwa Świata Juniorów w Akrobatyce Sportowej, Zawody Ogólnopolskie WKKW - Mem. D. Soroki.

Kultura

Samorząd województwa aktywnie wspiera działalność, której celem jest popularyzacja i rozwój kultury. Kultura postrzegana jest nie tylko jako forma rozrywki i wypoczynku, lecz także jako proces rozwoju psychofizycznego i kształtowania osobowości. Szczególnie ważny jest rozwój możliwości w zakresie zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb dzieci i młodzieży szkolnej, poprzez szeroką ofertę kulturalną i dostęp do odpowiedniej infrastruktury.

Zróżnicowana oferta kulturalna oraz liczba atrakcyjnych wydarzeń przekłada się nie tylko na podniesienie jakości życia młodych mieszkańców, ale wpływa na turystyczną atrakcyjność regionu. Bogata oferta kulturalna jest elementem wizerunku województwa jako interesującego miejsca „wartego zachodu”.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 kierunki rozwoju na rzecz kultury zawarto w ramach celu operacyjnego 3.3. Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej. Dotyczą one szerokiego spektrum działania od budowania atrakcyjnej oferty, po działania promocyjne i infrastrukturalne.

Cel operacyjny 3.3: Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej	
Kierunki interwencji celu operacyjnego 3.3	a. Wspieranie ponadlokalnych przedsięwzięć kulturalnych i promocyjnych realizowanych na terenie miast, gmin i powiatów.
	b. Wspieranie tworzenia, rozbudowy i modernizacji instytucji kultury oraz poprawy ich wyposażenia w niezbędny sprzęt.
	c. Poprawa dostępności do zasobów dziedzictwa kulturowego, także z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych (e- muzea, e- biblioteki itp.).
	d. Rozszerzenie oferty usług kulturalnych przez odpowiednie instytucje (szersze otwarcie się na potencjalnych odbiorców).
	e. Rozwój mechanizmów wsparcia i współpracy między różnymi podmiotami i osobami działającymi w sektorze kultury.

Dokumentem programowym dla obszaru „kultura” jest Strategia rozwoju kultury województwa lubuskiego z roku 2004.

 Strategia rozwoju kultury województwa lubuskiego	
Cel główny 2 Efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu w podnoszeniu jego atrakcyjności	
Cel operacyjny	Zintegrowanie działań w dziedzinie kultury, oświaty i turystyki w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego i kultury współczesnej regionu w kształtowaniu osobowości i świadomości narodowej oraz w kształtowaniu atrakcyjności regionu. Promocja oferty edukacyjnej i turystycznej muzeów (wydawnictwa reklamowe, internet, media lokalne i ogólnopolskie).
Cel główny 4 Aktywne uczestnictwo społeczeństwa w życiu kulturalnym	
Cel operacyjny	Racjonalne gospodarowanie potencjałem merytorycznym i technicznym samorządowych instytucji kultury i szkół artystycznych: – Wykorzystanie wszystkich istniejących możliwości poprawy warunków lokalowych i wyposażenia technicznego oraz specjalistycznej kadry instytucji kultury i szkół artystycznych. – Integracja działalności instytucji kultury i szkół artystycznych ze szkolnictwem ogólnokształcącym i zawodowym, społecznym ruchem kulturalnym, i grupami nieformalnymi. – Wspieranie twórczych inicjatyw kulturalnych, opieka nad utalentowanymi dziećmi i młodzieżą, nad opiekunami artystycznymi, pedagogami kultury, poprzez stworzenie systemu stypendialnego, nagród oraz celowych dotacji dla zespołów artystycznych, konkursów, przeglądów, festiwali i warsztatów artystycznych.
Cel główny 6 Zapewnienie społeczeństwu możliwości uczestnictwa w przedsięwzięciach artystycznych	
Cel operacyjny	Utrzymanie wysokiego poziomu profesjonalnej działalności artystycznej. Promocja przedsięwzięć artystycznych w środowiskach akademickich, szkolnych oraz ścisła współpraca z tymi środowiskami.
Cel główny 7 Mecenat nad regionalną działalnością twórczą	
Cel operacyjny	Tworzenie optymalnych warunków rozwoju działalności twórczej. Wspieranie młodych twórców wypowiadających się w formie tzw. nowych mediów, twórców niezależnego kina, eksperymentalnych działań plastycznych typu performance i in.

Lubuskie dysponuje bogatą ofertą kulturalną, skierowaną do mieszkańców regionu, jak i osób przyjezdnych, turystów. Filharmonie, kina, liczne muzea, galerie, teatry, biblioteki,

domy kultury, jak i szeroki wachlarz cyklicznych imprez przyciągają osoby w różnym wieku i o różnorodnych zainteresowaniach.

Tworzenie bogatej oferty kulturalnej możliwe jest poprzez ścisłą współpracę samorządu województwa i jednostek podległych, wśród których należy wymienić: Lubuski Teatr im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze; Teatr im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp.; Filharmonię Zielonogórską im. Tadeusza Bairda w Zielonej Górze; Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze; Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze; Muzeum Lubuskie im. J. Dekerta w Gorzowie Wlkp.; Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli; Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną im. C. Norwida w Zielonej Górze; Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Gorzowie Wlkp.

Lubuskie w swoim kalendarzu kulturalnym ma imprezy o randze regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej, z których większość ma wieloletnie tradycje. Do największych z nich należą: Międzynarodowy Festiwal Folkloru oraz Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Folkloru; Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich Romane Dyvesa; Dni Muzyki nad Odrą; Winobranie w Zielonej Górze; Lubuskie Lato Filmowe w Łagowie; Noc Nenufarów w Lubrzy; Reggae nad Wartą w Gorzowie Wlkp.; Przystanek Woodstock; Lato Muz Wszelakich; Muzyka w Raju w Gościkowie-Paradyżu; Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Drezdenku; Europejska Noc Muzeów; Międzynarodowy festiwal filmowy Quest Europe; Solanin Film Festiwal. Samorząd województwa wielokrotnie wspierał powyższe inicjatywy w ramach budowania atrakcyjnej oferty kulturalnej.

Marszałek Województwa Lubuskiego przyznaje nagrody kulturalne za wybitne osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury. W 2012 r. i 2013 r. nagrody otrzymały dwie osoby, natomiast w 2014 r. cztery osoby.

Województwo Lubuskie współpracowało z organizacjami pozarządowymi w obszarze kultury, organizacje pozarządowe i instytucje kulturalne realizowały przedsięwzięcia kulturalne, które skierowane były przede wszystkim do dzieci i młodzieży województwa lubuskiego. Znaczna część tych inicjatyw realizowana jest cyklicznie i cieszy się dużym zainteresowaniem np.: Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Piosenki i Tańca Konin 2014, udział Zespołu Tańca Ludowego "Mali Gorzowiacy" w międzynarodowych festiwalach folklorystycznych w Niemczech i Chinach, Ogólnopolski Konkurs Poetycki TPD pn. "Ja i Moi Przyjaciele", Stowarzyszenie Przyjaciół Skwierzyńskiego Zespołu Tanecznego "Nowinka" brało udział w Mistrzostwach Polski Show Dance Production Eliminacje do Mistrzostw Europy i Świata, Lubuski Weekend Gitarowy, "Międzynarodowy Dzień Tańca - Lębork 2014", udział Zespołu Tańca Ludowego "Mali Gorzowiacy" w międzynarodowych festiwalach folklorystycznych w Portugalii i Tajwanie, udział Zespołu Artystycznego "Buziaki" w Międzynarodowym Festiwalu Dzieci i Młodzieży "Island of Talent" w Chorwacji, Ogólnopolski Festiwal Tańca Dance - Passion and Life.

Zajęcia artystyczno – muzyczne wśród dzieci i młodzieży realizowane były przez Filharmonię Zielonogórską im. Tadeusza Bairda w Zielonej Górze, Regionalne Centrum

Animacji Kultury w Zielonej Górze oraz Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska.

Filharmonia Zielonogórska im. Tadeusza Bairda w Zielonej Górze w ramach edukacji muzycznej młodzieży zrealizowała szkolne koncerty symfoniczne oraz szkolne koncerty kameralne. W 2014 r. zrealizowano 22 koncerty, w których udział wzięło 5.806 uczniów.

Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze w ramach edukacji – artystyczno – muzycznej młodzieży wdraża Program Promocji Twórczości Dzieci i Młodzieży PRO ARTE poprzez organizację powiatowych i wojewódzkich przeglądów w takich dziedzinach twórczości amatorskiej jak: teatr, recytacja, taniec i muzyka i śpiew.

Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska realizowało w roku szkolnym cykl audycji muzycznych „Akademia Muzyki”, których słuchaczami były dzieci i młodzież. Ponadto z sukcesem realizowane są rodzinne koncerty muzyki klasycznej.

Spotkania teatralne (lekcje, warsztaty) dla młodzieży szkolnej prowadzone były przez Lubuski Teatr im. L. Kruczkowskiego w Zielonej Górze i Teatr im. J. Osterwy w Gorzowie Wlkp. Zajęcia wprowadzały w istotę sztuki teatru, zapoznawały ze strukturą przedstawienia, zadaniami m.in. reżysera, aktora, scenografa, choreografa. W Gorzowie Wlkp. w 2014 r. zrealizowano Miejską Kampanię Informacyjno - Edukacyjną „Obudź się”, uczniowie mieli możliwość obejrzenia spektakli teatralnych. Z oferty skorzystało około 7 tysięcy młodych Gorzowian. Każdy spektakl poprzedzało słowo wstępne nt. problemów społecznych poruszanych w przedstawieniu i sytuacji, jakie otaczają współcześnie młodzież. Po spektaklach młodzież mogła uczestniczyć w spotkaniu z aktorami, w trakcie którego byli zachęcani do konstruktywnego spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji, zainteresowań, talentów oraz prowadzenia stylu życia wolnego od nałogów.

Zajęcia muzealne skierowane do młodzieży szkolnej realizowane były przez Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli oraz Muzeum Lubuskie im. J. Dekerta w Gorzowie Wlkp. Muzea przeprowadziły 867 lekcji i pokazów muzealnych adresowanych do młodego pokolenia. Celem spotkań była edukacja historyczna, plastyczna, muzyczna dzieci i młodzieży oraz uwrażliwienie ich na dbałość o dziedzictwo kulturowe i wyrabianie nawyków korzystania z oferty kulturalnej.

Ważnym wydarzeniem o charakterze kulturalno – turystycznym jest również jedna największych muzycznych imprez w Polsce – Przystanek Woodstock w Kostrzynie nad Odrą, organizowany przez Fundację Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy (szerszy opis festiwalu umieszczony został w części Turystyka).

Turystyka

Przyrodniczy charakter regionu stwarza wielostronne możliwości rozwoju turystyki wypoczynkowej, kwalifikowanej oraz poznawczej, w tym również tworzenia oferty specjalistycznej np. dla ekoturystyki, turystyki wodnej, konnej, czy też enoturystyki. Bogata przeszłość historyczna jest szansą dla różnorodnych form turystyki kulturowej.

Program Rozwoju Lubuskiej Turystyki do 2020 roku stawia na rozwijanie turystycznego potencjału, w tym intensywne promowanie, także wśród młodzieży, zintegrowanych produktów turystycznych związanych z lokalnymi zasobami, np. dziedzictwem kulturowym, przyrodniczym, historycznym.

Program Rozwoju Lubuskiej Turystyki do 2020 roku	
Cel operacyjny	I. Stworzenie konkurencyjnego wizerunku turystycznego regionu
	II. Stworzenie kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej oraz oznakowania turystycznego w regionie
	III. Rozwój produktów turystycznych
	IV. Rozwój infrastruktury turystycznej
	V. Wzmocnienie platform współpracy i rozwoju turystyki oraz doskonalenie kadr dla turystyki w regionie
	VI. Rozwój wiodących form turystyki
	VII. Rozwój rekreacji ruchowej i zdrowotnej
	VIII. Rozwój turystyki transgranicznej i wykorzystanie szans przygranicznego położenia

Samorząd województwa chcąc aktywnie włączyć młodzież w bogatą ofertę turystyczną wspierał organizacje pozarządowe, które w latach 2014 -2015 zrealizowały takie inicjatywy bezpośrednio skierowane do dzieci i młodzieży, jak np.: „Poznajemy nasz Kraj - wycieczka do Lubniewic”, „Walory krajoznawcze rzeki Odry - Spływ Odrą 2014”, „XX Wojewódzka Olimpiada Wiedzy Turystycznej i Krajoznawczej”, "Wakacyjny spływ kajakowy" po rzekach Obrze i Warcie na trasie od Kopanicy do Santoka, „XX-Spotkanie z Piosenką Turystyczną, Żeglarską i Harcerską”, „Mali Obywatele”, „VIII Lubuski Sejmik Wędrowniczy - Starajcie się zostawić ten świat choć trochę lepszym, niż go zastaliście”, „Odkrywczy Lubuskich Szlaków”, „Opracowanie i wydanie gier turystycznych popularyzujących walory turystyczne województwa lubuskiego”. Realizowano również konkursy turystyczne np. „ Turystyczne Lubuskie w Fotografii” dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych lub konkurs dla użytkowników mediów społecznościowych (Facebooka) dot. Województwa Lubuskiego, zorganizowany wspólnie z Międzynarodowymi Targami Poznańskimi.

Ważną inicjatywą cieszącą się dużym zainteresowaniem wśród młodzieży jest portal „Wrota Lubuskie”, na którym można znaleźć informacje o atrakcjach turystycznych regionu oraz kalendarz wydarzeń kulturowych, sportowych i turystycznych.

Samorząd województwa aktywnie włącza się w organizację jednej z największych muzycznych imprez w Polsce – Przystanku Woodstock w Kostrzynie nad Odrą, organizowanego przez Fundację Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Przystanek Woodstock to ogromny letni festiwal muzyczny organizowany na przełomie lipca i sierpnia w Kostrzynie nad Odrą. Artyści występują w jego czasie na czterech scenach: Dużej, Małej, Pokojowej Wioski Kryszny i scenie Akademii Sztuk Przepięknych (ASP). Organizatorem Festiwalu jest Fundacja Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy. Na każdym Przystanku Woodstock występuje kilkadziesiąt zespołów z Polski i świata. Ważnym elementem Przystanku Woodstock jest Akademia Sztuk Przepięknych. Tam właśnie spotykają się autorytety, dziennikarze, ludzie telewizji i wielkiego świata i rozmawiają z woodstockowiczami. Województwo Lubuskie zawarło porozumienie z Prezesem WOŚP Jurkiem Owsiakiem na organizację Przystanku Woodstock do 2018 roku. Porozumienie zobowiązuje strony do wspólnego inicjowania działań polegających na ratowaniu życia chorych, w szczególności dzieci, a także działania na rzecz poprawy stanu ich zdrowia. Tym samym województwo udzieli wsparcia fundacji poprzez współpracę merytoryczną w ramach kompetencji departamentów właściwych ds. zdrowia i polityki społecznej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze. Porozumienie jest dowodem doskonałej współpracy samorządu województwa oraz Fundacji WOŚP.

Corocznie na festiwalu organizowana jest Strefa Lubuska z licznymi atrakcjami, skierowanymi do wszystkich uczestników, a w szczególności do młodzieży. Podczas ostatniego XXI Przystanku Woodstock w Lubuskiej Strefie promowano Lubuski Szlak Fortyfikacji, zorganizowano Lubuską Strefę Internetu, Infokiosk promujący fundusze europejskie, można było pograć na boisku do piłki plażowej – „LUBUSIK”, wziąć udział w wielkiej bitwie na pomidory lub skosztować produktów regionalnych.

Ochrona środowiska

W województwie lubuskim obserwuje się od kilku lat systematyczną poprawę stanu środowiska. Poprawa stanu środowiska jest efektem zwiększonej świadomości ekologicznej społeczeństwa, racjonalnego korzystania z walorów i zasobów środowiska, działań naprawczych prowadzonych przez użytkowników środowiska i samorządy oraz dostępności środków finansowych, w tym środków unijnych, na realizację inwestycji z zakresu ochrony środowiska. Świadomość ekologiczna społeczeństwa kształtowana jest już od najmłodszych lat, co zostało wpisane do Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Lubuskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 roku. Samorząd województwa podejmuje działania edukacyjne dzieci i młodzieży w zakresie ochrony środowiska i dziedzictwa naturalnego oraz segregacji odpadów.

Program Ochrony Środowiska dla Województwa Lubuskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 roku

Cel strategiczny

Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego

Cel operacyjny: Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody

Działanie	Wyjazdy dzieci i młodzieży do ośrodków edukacji ekologicznej, przyrodniczej itp., w celu poznawania przyrody, w tym prowadzenie zajęć w oparciu o ścieżki edukacyjne
------------------	--

Na terenie województwa lubuskiego znajduje się ponad 40% powierzchni przyrodniczej objętej ochroną prawną. Samorząd województwa działania z zakresu ochrony środowiska realizuje poprzez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego (8 parków krajobrazowych), który posiadając zaplecze naukowo – dydaktyczne w Ośrodku Edukacji Przyrodniczej w Pszczewie oraz Leśną Stację Dydaktyczną w Lipach przeprowadza również edukację przyrodniczą wśród dzieci i młodzieży.

Zajęcia edukacyjne, głównie dla dzieci i młodzieży prowadzone są na terenie parków krajobrazowych województwa lubuskiego, w Leśnej Stacji Dydaktycznej w Lipach, Ośrodku Edukacji Przyrodniczej w Pszczewie oraz w szkołach. Tematyka zajęć dotyczy ochrony przyrody, ekologii, poznawania i pogłębiania wiedzy na temat parków krajobrazowych, rozpoznawania chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz zachowania bezpieczeństwa na obszarach wodnych, położonych na terenie parków krajobrazowych województwa lubuskiego, a także zasad korzystania z nich w celach rekreacyjnych i sportowych. W 2014 r. przeprowadzono 161 zajęć edukacyjnych dla 4 743 uczniów. W 2015 r. – 178 zajęć dla 4 664 osób.

Elementem edukacji młodzieży w obcowaniu z przyrodą była również kampania edukacyjna dotycząca gospodarowania odpadami komunalnymi. W ramach kampanii przeprowadzono konkursy w szkołach (podstawowych, gimnazjalnych i średnich) i na antenie radia regionalnego, odbyła się emisja spotów, wywiadów z ekspertami, samorządowcami i przedstawicielami regionalnych instalacji, reportaży. Celem zasadniczym było zwrócenie uwagi na prawidłowe postępowanie z odpadami, promowanie właściwych postaw proekologicznych dzieci i młodzieży oraz działań związanych z ograniczeniem ilości odpadów i ich ponownym wykorzystaniem.

Programy i fundusze UE

Programy unijne przeznaczone dla młodzieży zachęcają ją do aktywności obywatelskiej, wolontariatu i otwartości na inne kultury. Dają im również wsparcie i możliwość odbycia szkolenia zawodowego w innym kraju oraz zdobycie odpowiednich kwalifikacji i umiejętności zawodowych, które są pożądane na rynku pracy. Działania przewidziane w programach mają ułatwić młodym osobom zdobycie doświadczenia oraz pierwszej pracy. Programy unijne adresowane do młodzieży są również skierowane do osób pracujących z młodzieżą oraz organizacji działających na rzecz młodzieży, które chcą podnieść swoje kwalifikacje, rozwinąć działalność czy nawiązać współpracę międzynarodową.

Działania edukacyjne dla młodzieży z zakresu funduszy europejskich w samorządzie województwa obejmowały organizację i prowadzenie spotkań informacyjnych dla dzieci, młodzieży i studentów. Celem działań edukacyjnych było przedstawienie młodzieży efektów realizacji projektów dofinansowanych ze środków głównie LRPO 2007-2013 i PO KL 2007-2013. Podczas spotkań przedstawiono również projekty, znajdujące się w bezpośrednim otoczeniu dzieci i młodzieży.

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, działając na podstawie Planów Komunikacji obu programów wdrażanych przez samorząd województwa, przeprowadził kampanię informacyjno – promocyjną na temat funduszy, skierowaną do młodzieży. Kampanie realizowane były podczas takich przedsięwzięć jak np.: Dni Otwarte Funduszy Europejskich, Piknik Rodzinny Funduszy Europejskich, Festiwal Nauki Uniwersytetu Zielonogórskiego, Dni Województwa Lubuskiego, Przystanek Woodstock, Lubuski Sejmik Dzieci.

Ponadto przeprowadzano konkursy na temat funduszy unijnych, które umożliwiły aktywne zaangażowanie młodzieży oraz były formą ich edukacji w tym zakresie. Wśród najważniejszych konkursów można wymienić: Lubuski Konkurs Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym i Europejskim Funduszu Społecznym; konkurs filmowy pn. „Lubuskie – moje miejsce na ziemi” z okazji 15-lecia istnienia województwa lubuskiego; Trip po inwestycjach zrealizowanych przy wsparciu środków z LRPO 2007-2013 (jako nagroda dla uczestników konkursu filmowego „Lubuskie – moje miejsce na ziemi”); „Czy warto mieć swój region?” – konkurs na prace pisemną; „Lubuskie po drodze – przystanek inwestycje LRPO”; „Lubuski wynalazca”; „Kod Lubuszan – poznaj inwestycje województwa lubuskiego”; konkurs wiedzy z okazji 10-lecia członkostwa Polski we Wspólnocie. Ze względu na duże zainteresowanie konkursami filmowymi zorganizowano dla młodzieży warsztaty dotyczące wiedzy o kinematografii i promocji LRPO 2007-2013 podczas Lubuskiego Lata Filmowego.

Na terenie naszego województwa oprócz wspomnianych wcześniej programów młodzi ludzie korzystali również z pozostałych programów i funduszy, takich jak np. Młodzież w działaniu, który wspiera politykę dotyczącą młodzieży i jej priorytety, a w szczególności mobilność transgraniczną, wolontariat, uczestnictwo, pracę z młodzieżą i współpracę polityczną.

Samorząd Województwa zaangażował się w projekt „YBBregions – Youth and Brussels Based Regions” zainicjowany przez Region Abruzji we współpracy z regionami Dubrownik-Neretwa (Chorwacja), Województwem Lubuskim (Polska) oraz Krajem Preszowskim (Słowacja). Projekt został przyjęty przez Komisję Europejską i jest współfinansowany ze środków wspólnotowych w ramach programu „Młodzież w działaniu”, działanie 4.6 Partnerstwa. Projekt realizowany jest w terminie od 1 maja 2014 roku do 30 kwietnia 2016 roku. Jego celem jest umożliwienie młodym ludziom z ww. czterech regionów niestandardowego i nieformalnego kształcenia w ramach wolontariatu europejskiego i międzynarodowej wymiany młodzieży. Dzięki wymianie młodzieży możliwe będzie przybliżenie uczestnikom roli i funkcjonowania Unii Europejskiej i jej instytucji, zapoznanie się ze wspólnotowymi politykami i inicjatywami ze szczególnym uwzględnieniem polityki UE dotyczącej młodzieży, edukacji i kultury. W ciągu dwuletniego okresu realizacji projektu, zaangażowanych zostanie 80 młodych ludzi z czterech regionów, natomiast z Województwa Lubuskiego udział w projekcie weźmie 20 osób w wieku od 18 do 30 lat. Wyjadą do Brukseli, gdzie w biurach regionalnych swoich regionów będą uczestniczyć w działaniach, oferowanych w ramach programu „Młodzież w działaniu”, z którego finansowana jest inicjatywa.

W okresie programowania 2014-2020 działania dla młodzieży będą finansowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020, obejmującego środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego, Krajowych Programów Operacyjnych, szczególnie: PO Wiedza, Edukacja, Rozwój, w ramach którego finansowane jest szkolnictwo wyższe oraz PO Innowacyjny Rozwój, współfinansującego inicjatywy młodych, innowacyjnych przedsiębiorców. Szereg inicjatyw można sfinansować z także ze środków Programów Operacyjnych Europejskiej Współpracy Terytorialnej: Program Współpracy INTERREG V A Brandenburgia-Polska 2014-2020, Program Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020. Do wykorzystania są także środki inicjatyw europejskich, np. Erasmus+ (realizowany na Uniwersytecie Zielonogórskim), czy Młodzież w działaniu.